

Meklējot skolotāja identitāti digitālajā laikmetā

Sigulda

2022.gada 25. augusts

Dr. phil. Skaidrīte Lasmane

Saturs, kas grāmatas sākumā, nevis beigās – kopsavilkumā, kā kādreiz.

1. Kas ir identitāte? Skolotājs ir cilvēks, kas māca un mācās digitālajā apkaimē/vidē/ ekosistēmā?
2. Kāpēc identitātes diskurss ir svarīgs? Kas veido identitāti ?
3. Laikmetu maiņas un identitāte: Poruka, Ezeriņa laiks.
4. 21. gadsimta identitātes maiņa: ceturrtā industriālā revolūcija, digitālais laukmets
5. Ja skolotājs gāzts no kognitīvā pjedestāla, jo Google un mobilais ekrāns pieejams diennakti, ja viņš vairs nav kognitīvais varonis, kas tad: **nenosist vēlmi mācīties.**
6. Transformatīvās izglītības ideja
7. Saesība, kopdarbība, vēlme būt atzītam, kas skolotāja identitāti būtiski atšķir no citām ne mazāk kā mākslinieka identitāti. Cieņa, uzticēšanās. Pateicības spēja
8. Emocionālā izglītība un vientulības mazināšana
9. Gatavība transformācijai: efektīvā altruisma un citas tendences

Kas zina, tas dara, kas nezina, tas māca

Kombinācijas:

Zināt + mācīt = darīt

Zināt + darīt = mācīt

darīt -- darītājs

mācīt – mācītājs

zināt ---zinātnieks

Par Izglītības attīstības pamatnostādņem 2021.-2027. gadam

2019./2020. m. g. strādāja **28 822 pedagogi 40 654 pedagoģiskajos amatos**, t. sk. 3 517 pedagogi atbalsta personāla amatos.

Pedagogi vispārējās izglītības dienas mācību iestādēs

2019./2020. m. g. strādāja 28 519 pedagogi, no tiem 25 201 jeb 88% no kopējā pedagogu skaita bija sievietes. Atbalsta personāls bija 3 517 darbinieks. Pedagogu skaits vecuma grupā līdz 50 gadiem bija 49%, savukārt pedagogi vecuma grupā virs 50 gadiem ir 51% no kopējā pedagogu skaita. 88% sievietes.

Pedagogs - fiziskā persona, kurai ir izglītību reglamentējošā likumā noteiktā izglītība un profesionālā kvalifikācija un kura piedalās izglītības programmas īstenošanā izglītības iestādē vai sertificētā privātpraksē.

Identitāte -- patiesība par skolotāju.

«Mans draugs, īsta patiesība vienmēr izklausās neticama, vai jūs to zināt? Lai patiesību padarītu ticamāku, tai katrā ziņā jāpiejauc meli.» (Dostojevskis, F. (1977). *Velni. Kopoti raksti*, 7. sēj. Rīga: Liesma, 209. lpp.)

Konstrukcija, kas veidojas dzīvojot/ strādājot un veidojot sevi. Attieksmes kopsavilkums un naratīvs. Pozicionēšana salīdzinājumā ar citiem.

Identitāte nav kaut kas nemainīgi fiksēts vai citu uzspiests; tā drīzāk ir sajūta un pašsajūta

Kas ir Latvijas skolotājs un ar ko viņš atšķiras no citiem : **kā apzināmies - saprotam, pārdzīvojam, izsakām un novērtējam skolotāju. No identitātes atkarīga attieksme un spēja darīt**

Rezultatīvitate – ko es domāju par savas darbības rezultātu, kādu nozīmi/ jēgu tajā saskatu

Atvērtība/
apslēptība

Fakti/
iztēle

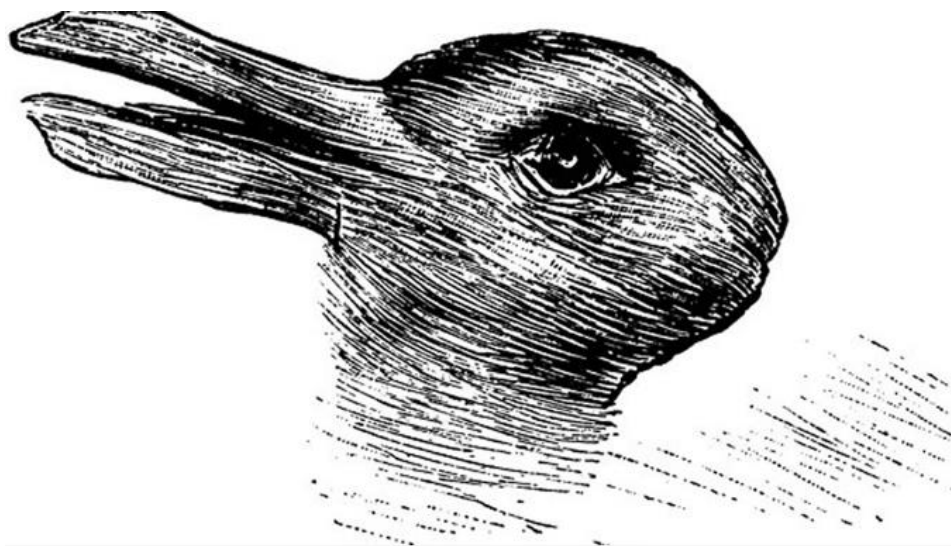
Noteiktība/
nenoteiktība

Patiesība/
maldi

Acīmredzams/
nojaušams

Skaidrība/
minējums

Pateiktais/
nepateiktais

**Ludviga Vitgenšteina zīmējums:
trusis un pīle**

Briest jaunais laikmets... Kā pasaule atklājas pārvērtību laikā?

Bez sabiedrības rauga nerūgst neviena dzejnieka darījums, un tāpēc sabiedrībai un sadzīvei jāizsaka pārmetums, ja tai trūkst laba rauga.... Mūsu rakstnieki ir pielīdzināmi nepotētiem kokiem, kuru augļi nevar izbriest un pieņemties diženumā, kā citu zemju koki, kuri potēti ar cēlu spēku. *(Mūsu rakstniecības nākotne. (1902). Poruku Jāna Kopoti raksti, 13. sēj. Rīga: J. Rozes izd., 1929, 182. lpp.)*

Bez atpūtas iet laika gars

Bez atpūtas iet laika gars,
Un ieskati tam līdzī steidzas:
Un ja tu esi domātājs,
Tad prasi: kur šie celi beidzas?

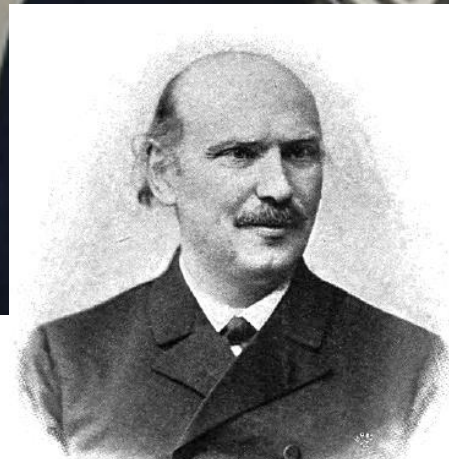
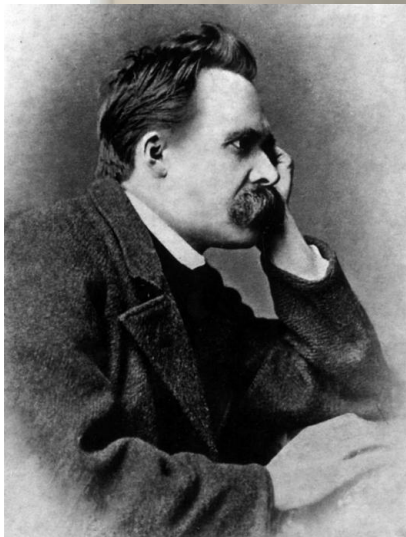
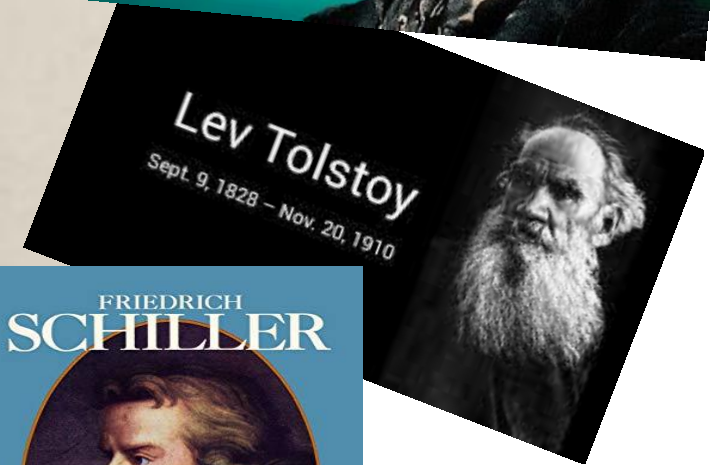
Uz zelta kalniem laika gars
Un ieskati tam līdzī steidzas:
Bet, cilvēks, tavas gaitas ceļš
Jau kapu kalna smiltīs beidzas.

Poruku Jāna Kopoti raksti (1900/1929, 13. sēj. Rīga: J. Rozes izd., 182. lpp.)

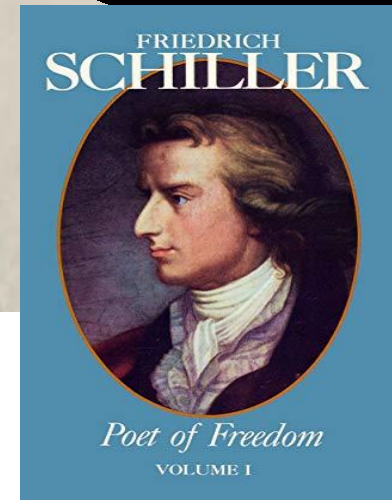
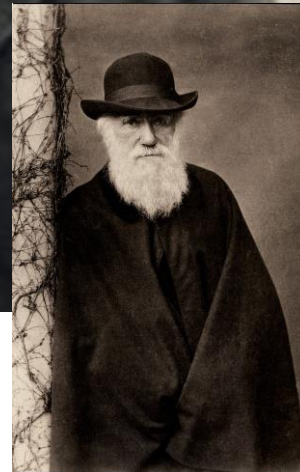

«Viss piedzīvotais ierakstās mūsu dvēselē un top par mūsu garīgo mantu»

(Nākotnes reliģija (Drēzdenē, 1894. gada 31. martā). Poruku Jāņa Kopoti raksti.(1925), 8. sēj. Rīga: A. Golta izd., 183. lpp.)

Adolf Stern (1835-1907)

Identitāte 1910

«Semināru atstāj jauns ideālists, ideju, domu, labu nodomu pārsātināts. Nākošais pašreizējais tautskolotājs. Iet reālā darbā, sirds dziļumos uzglabājot savu sapņu pasauli. Šī laikmeta portrēts: garie mati, provinciāls, drusku nolaidīgs tērps; skats domīgs, sapņu atblāzmojumu sejā. Laikmetisks ideālista tips.»

(par Jāni Ezeriņu pēc Valmieras skolotāju semināra beigšanas 1910. gadā, kad viņš sāk strādāt Lazdonā par palīgskolotāju.

Richards Valdess. Jānis Ezeriņš. Grām.: Jānis Ezeriņš. (1935).

Kopoti raksti, 1. sēj. Rīga: Valters un Rapa, 13.-14. lpp.)

Bija pēdējā stunda priekš pusdienas. Viņa izlikās visiem, kuri uz nākošo sniega kauju priecājās, briesmīgi garlaicīga. Buņģis, kurš sēdēja uz otrā sola, starp Ģeņģeri un Plato, izskatījās gluži sašļucis. Viņš katru reizi nodrebēja, kad skolotājs, lēnām pa klasi apkārt staigādams, viņam tuvojās. Daudz reižu tas bij uzdevuma jautājienam atkārtojis: „Cik tad maksā divsimti piecdesmit pudī?”

Bet atbilde nenāca! Uzdevums bija viegls, bet tiklab Buņģis, kā arī Ģeņģers un Platais velti pie tā savas galvas lauzīja. „Kad tik skolotājs mani bez pusdienas nepatur,” Buņģis bažījās, „tad no kaujas nekā...”

Viņš nogaidīja, kamēr skolotājs pagriezās uz pirmziemniekiem, kur kāda meitenīte, puķainā katūna jakā, linu baltiem matiem, acis ieplētusi, burtoja:

„K—a—ka... k—a—ka... ķ—i—s ķis...”

Buņģis šo acumirkli izlietoja, apgriezās, pārlicās pār solu starpu un Cibiņam, kurš uz trešā sola sēdēja, čukstēja: „Cibiņ, cik tev iznāk?”

„Tūkstoš’...” Cibiņš nepaguva visa skaitļa pateikt, kad skolotājs atgriezās un uzbrēca:

„Cibiņ, ko tu...”

„Bu—buņģis...” Cibiņš sabijies šļupstēja.

„Vadzi, Buņģi!” skolotājs pavilka Buņģim drusku pie auss. Buņģis aiz kauna nosarka un piecēlās.

„Cibiņš prasīja cik man iznākot,” Buņģis meloja un Cibiņš nobālēja.

„Klusu,” skolotājs iesaucās, „jūs abi esiet palaidņi!”

Cibiņš atradīja skolotājam iznākumu. Skolotājs pārskatīja izrēķinājumu.

„Pareizi,” viņš teica, „tūliņ nodzēs!”

Cibiņš nodzēsa rēķinu, pārlika rokas pār tāfelīti un šo to sāka pārdomāt. Sirds viņam sāpēja. Skolotājs viņu bija nosaucis par palaidni... (Poruks. Kauja pie Knipskas).

Kas veido identitāti?

Paši skolotāji: izglītības/skolas process un rezultāti

Skolēnu un vecāku apmierinātība/ neapmierinātība

Literatūra: Arveds Švābe, un Akmentiņš

Mediji: maza alga, vardarbība

Valdība, izglītības politika, lēmumi:

Arodbiedrība

Skolotāji streikos, ja IZM drīzumā nemainīs nostāju

Miglas zona

Stepans Verhovenskis par dēlu: «Apžēlojies, es viņam kļiedzu,
vai tu tiešām gribi sevi tādu, kāds tu esi,
piedāvāt ļaudīm Kristus vietā?»

(Dostojevskis, 209)

«... pats izdomā cilvēku un kā pret tādu arī
izturas» (katordznieks par Pjotru Verhovenski, turpat, 349)

Viens no vispārinošiem jēdzieniem, kas pavada 21. gadsimta sākuma digitālo tehnoloģiju izraisītās pārmaiņas, ieguvis ceturtais industriālās revolūcijas apzīmējumu. Par jēdziena ierosinātāju atzīts Davosas pasaules ekonomikas foruma pamatlicējs un organizētājs Klauss Švābe. Grāmatā „Ceturtais industriālā revolūcija” (2017)

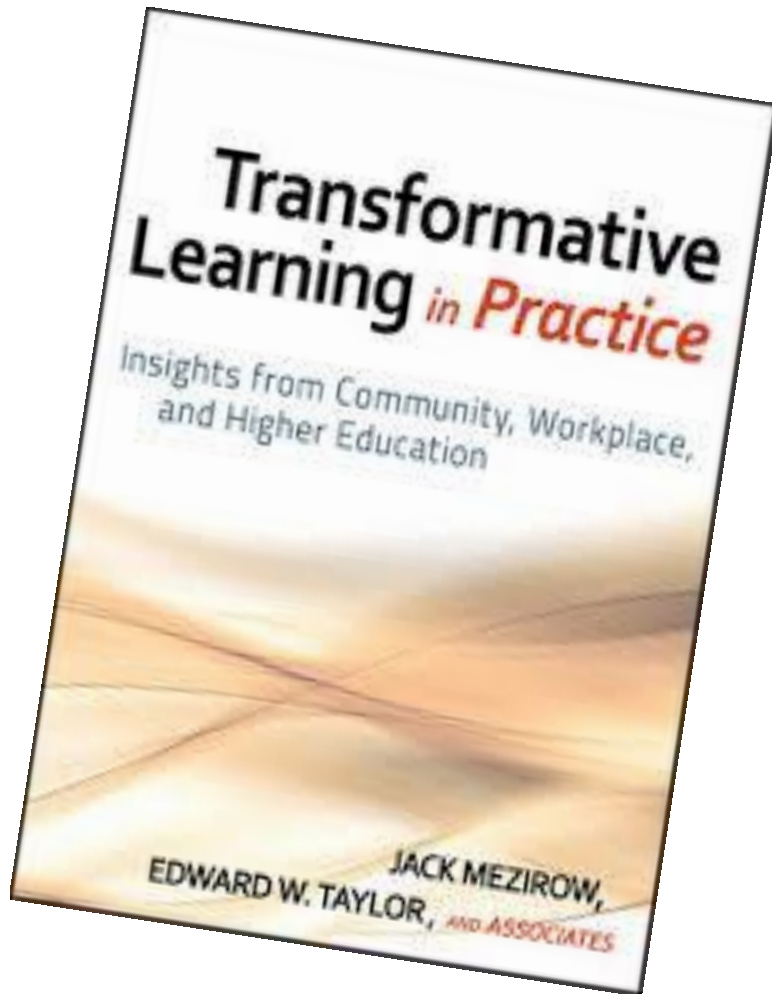
viņš nosauc tos digitālās un informāciju tehnoloģijas ietekmētos procesus, kuri ierosina mākslīgā intelekta pieaugumu, ražošanas pakalpojumu automatizāciju, robotizāciju un citas radikālas pārmaiņas, mainot darba raksturu un būtiski transformējot un ietiecoties sociālajās attiecībās.

Tehnoloģijas maina sociālo dzīvi
Maršals Makluens (McLuhan): mediji ir ziņa (media is message)

Ja skolotājs nav kognitīvais varonis, kas ir viņa
identitāte digitālajā laikmetā?
Kompetenču izglītība?

Transformatīvā izglītība

Veidojošā izglītība bērnībā (autoritāte, socializācija) un pārveidojošā mācīšanās pieaugšanas procesā.

Transformatīvā izglītība ir sociālās mācīšanās process, kurā attīstīta autonoma domāšana, izjūtas, attieksme pret pasauli gatavībā Pastāv iespēju dažādība, nav viens veids, kā var skatīt pasauli, sevi, attiecības, situāciju.

Iedrošinājums personālas transformācijas ceļā iegūt pilnvērtīgāku, laimīgāku dzīvi.

Transformācijas ierosināšanā nozīmīga loma ir refleksijai, komunikācijai un emocionālam pārdzīvojumam.

Transformāciju stimulē un motivē gan dzīves notikumi, gan citu pieredze, gan māksla.

Lietderīgais un nelietderīgais?

Aiks Karapetjans, filmas «Sema ceļojums» režisors, armēnis:

«Turklāt es arī neticu pāraudzināšanas mēģinājumiem, kaut kā ieskaidrošanai kādam, pārklieģšanai, savas propagandas izvēršanai... Tas nedarbojas. Vajag sākt ar izglītības reformu – jau no bērnības mācīt domāt ar savu galvu, neticēt ne vārdam, pretoties jebkādam nebrīves izpausmēm – diktatūrai, tirānijai, verdzībai. Tāpēc Francijā, Anglijā vai ASV autoritārs režīms nav iespējams. Tramps centās, bet sistēma viņu izspļāva.

30 un 40 gadu vecumā kādu pārmācīt ir par vēlu. Ja skolas gados pārdomāti liks izlasīt 10 jaudīgas grāmatas, tai skaitā Orvelu, tad pēc 20 gadiem sabiedrība būs garā daudz spēcīgāka. Šajā ziņā mums izglītības līmenis ir diezgan zems, esmu runājis ar jauniešiem – viņi neko nezina.»

(Delfi, 2022. gada augustā)

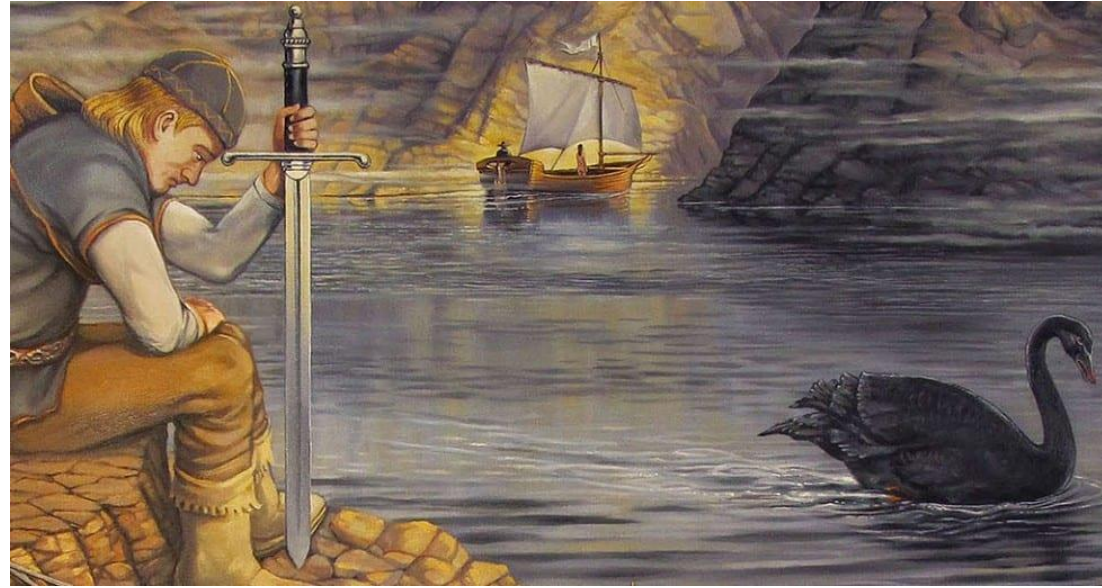
Nenosist vēlmi mācīties!

Kognitīvais – nevis sacensties ar Google , bet līdzdarboties zināšanu pamatu likšanā. Vai skolnieks pats iegūs Šekspīra , Raiņa, Einšteina zināšanas ar skolotāja līdzdalību? Kā radīt un saglabāt VĒLMI tās meklēt un iepazīt/saprast, izmantot?

Emocionāli pārdzīvot , īpaši pamatskolā, ieinteresēt, ka lasīšana ir piedzīvojums, citas dzīves un pieredzes piedzīvojums un pārdzīvojums.

Piepalīdzēt: daudzko iemācās bez mācīšanās – gan gudro, gan muļķīgo, labo un ļaunos paradumus, noderīgo un nenoderīgo

Pats iemācās kājām staigāt gada vecumā.

Emocionāla augšana. Emociju nenovērtētā loma, ko ar emociju zīmēm izsaka, nevis vārdiem, bet tieši pievieno

Sibeliuss par Eliasa Lenrūta «Kalevalu»:
«Kalevala» manām ausīm ir tīra mūzika – tēma un variācijas. Stāsti, kas tajā pausti,
mazāk svarīgi nekā **pati uzburtā gaisotne.**»

(Orests Silabriedis. (2022). Sibeliuss. LNSO 14. janvāra koncerta programma).

Kāpēc emocionālās pieredzes izvēle?

- 1) Covid-19 pandēmijas izraisītās krīzes ekoloģijas konteksts: distancētās /attālinātās izglītības un ierobežojumu iespaids uz skolotāju un skolēnu/ studentu socioemocionālo attīstību;
- 2) digitālo TEHNOLOGIJU lietošanas ietekme uz labvēlīgām sociālām attiecībām, samazinot tiešos kontaktus un atbilstošu pozitīvu emocionālo pieredzi;
- 3) mediju informatīvie saturī nav pietiekami labvēlīgas emocionālās noskaņas (kultūras) veidošanai;
- 4) ņemot vērā emocionālo resursu, īpaši labvēlīgo, vājināšanos, izglītība/ skola atzīstama par kompensējošu avotu pilnvērtīgas patības veidošanai un labvēlīgu sociālo attiecību uzturēšanai.

Līsmans par dziļo saviļņojumu, no kura nāk pārmaiņu spēks/enerģija. (Konrāds Pauls Līsmans. 2022. Izglītība kā provokācija. Rīga: Jāna Rozes apgāds, 58)

Lasīšana izraisa emocijas. Spoguļoties stāstā vai notikumā. No saviļņojuma, izbrīna, pārdzīvojuma veidojas/ top attieksme, kas vedina tai vai citai darbībai

Kognitīvā identitāte

Kompetenču izglītība- kognitīvie resursi darba tirgum, konkurencei, digitālā proletariāta veidošanai

Individuāla pieeja; intuīcija, lai nošķirtu vienu no otra

3 grupas:

- 1) pašgājēji, nesūtāmie, kas veido konkursu laureātus, konkurenci uzturēt; ideāls tradicionālajā kultūrā, bārenītes, kurām palīdz labie gari. Tādiem labiem gariem jābūt skolotājiem
- 2) parastie, standartcilvēki, kuri spēj pildīt kopdzīves noteikumus, maksāt nodokļus, vidusšķira, kuri papildinās lekcijās par pilnveidošanos, lojāli. Viņiem ideālu piedāvājums, literatūra, kas iedvesmo būt labākiem un centieni
- 3) Novirzes cilvēki, kuri cietuma kontingents, nemelojiet, tādi ir, dažus var atgriezt normālai dzīvei Fedja slepkavnieks Dostojevskā Velnos

Kas ir «liekie cilvēki» mūsdienās?

Intelektuāla dzīve -- ideju un ideālu dzīve, kas saistīta ar veseluma, plaša kopsakara **domāšanu, emocionālu pārdzīvojumu, pārdomām, patiesības meklējumiem, šaubām, zaudējumiem** nolūkā saprast, izskaidrot un pilnveidot pasauli.

Intelektuālā dzīve ir plašāka par uzskatiem: pretrunīgs, nepabeigts process, kustība, ceļš, cēloņsakarību u.c. kopsakarību meklējumi.

«...vajaga būt arī spējai, intelektuēlai spējai, sistematizēt, kārtot, noskaidrot, domāt un taisīt iz visa gaļīgus slēdzienus.»
(*Ernsts Dunsberģis. (1902). Poruku Jāņa Kopoti raksti, 17. sēj. Rīga: Jāņa Rozes izd., 1929, 44. lpp.*)

Emotions and Loneliness in a Networked Society

Edited by
Bianca Fox

palgrave
macmillan

Vientulības iespējamība digitālajā vidē;
Vientulība pārdomām, meditācijai,
individuālai dzīvei.

Lai cik racionāli domājošs cilvēks tu būtu
un lai cik labi saprastu, ka tas ir
bezzēdzīgi, tu tomēr sarunāsies ar savu
kaķi. (Sestdiena, 5-11.08, 2022, 45)

Vīra un kaķa iecienītākā poza: organisms
izplājies uz dīvāna, brīvā laika smaguma
nospiests. (Sestdiena, 5.-11. 08, 2022,
45).

Labvēlība

Līdzcietība

Solidaritāte- saesība un kopjušana

Darīt spēja, nevis no otra gaidot, bet

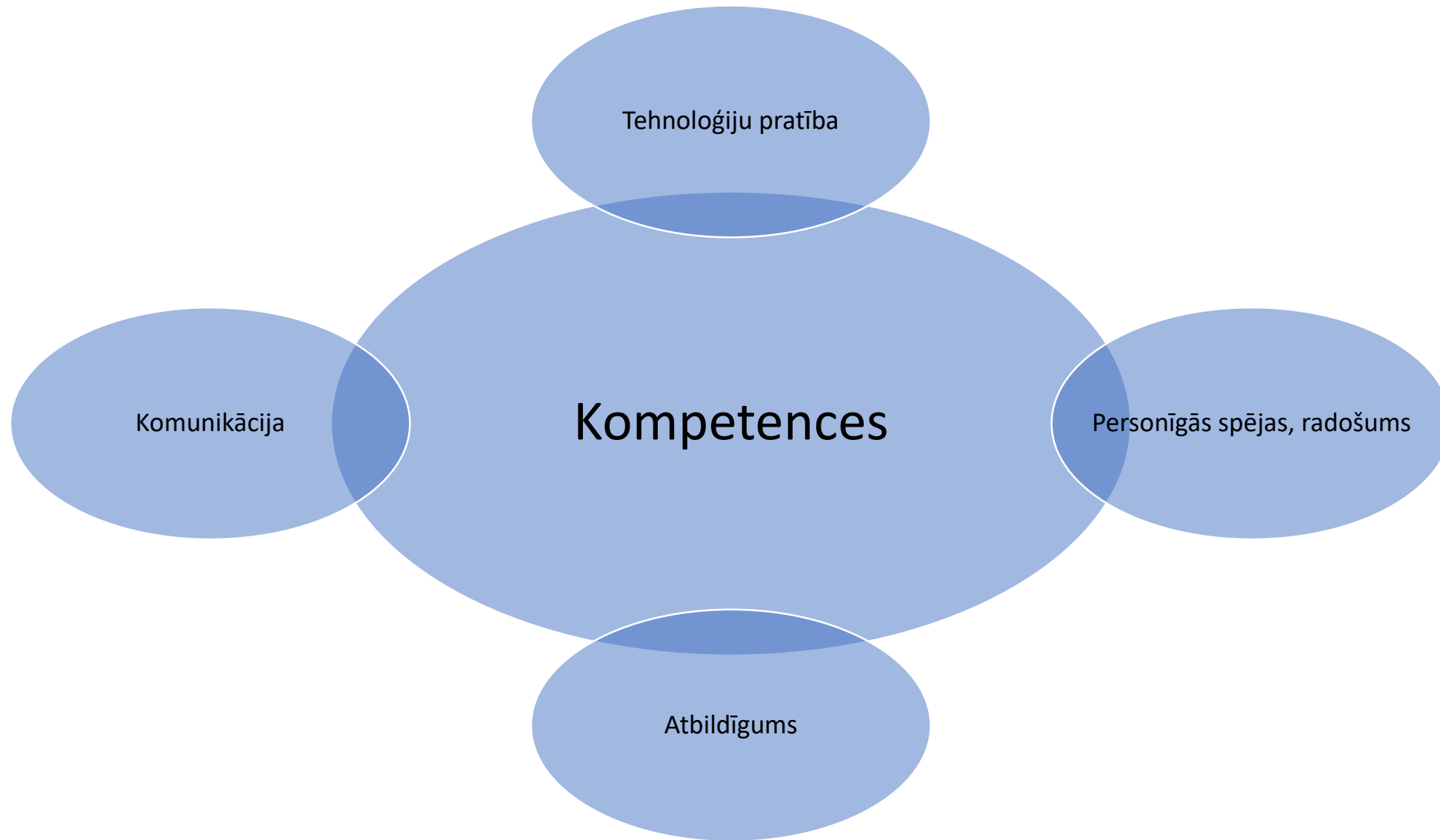
ierosinot un izdarot, aicinot palīgā otru

Efektīvs altruisms

Ir pavisam viegli kļūdīties par nākotnes projektiem

Kāpēc nejūt atvieglojumu, kāpēc nejūtas vieglāk digitālajā tehnoloģiju vidē?

Aizvien vairāk jomu pakļautas izglītībai, piemēram, seksuālo izglītību pastiprina, un kāpēc, lai noskaidrotu seksuālo orientāciju, it kā pati daba seksuālās vēlmes neatklātu? «No skolas gaida

Kopdarbība, lai tehnoloģiski atvieglotu skolotāju darbu
Līdzdarbība, izlasot iepriekš un stundā pārrunājot, lai
saprastu

Emocionālais pārdzīvojums

Racionālā pārmērību mazināšana

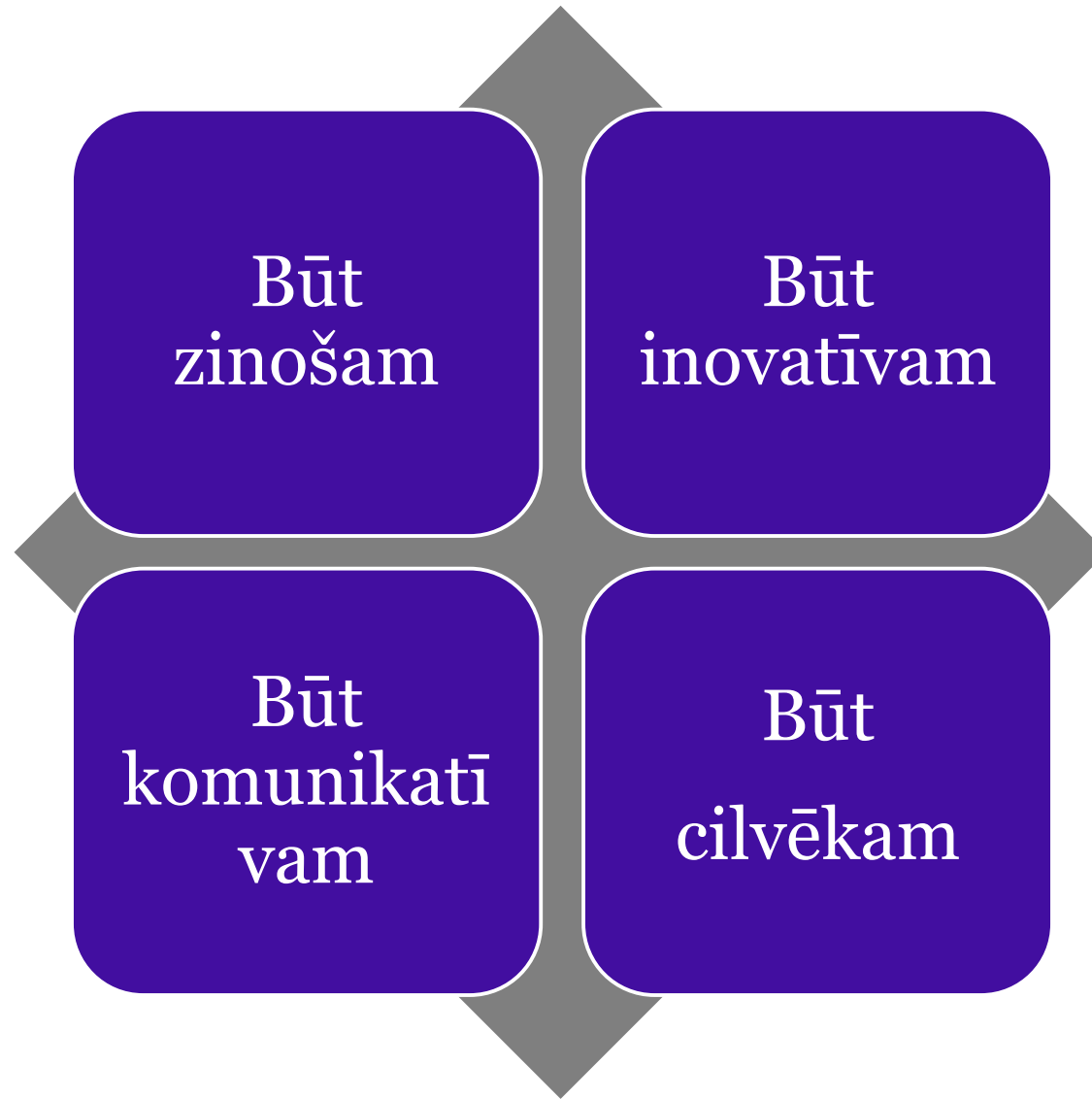
The Reluctant Prophet of Effective
Altruism

*William MacAskill's movement set out
to help the global poor. Now his
followers fret about runaway A.I. Have
they seen our threats clearly, or lost
their way?*

([Gideon Lewis-Kraus](#) *The New
Yorker*, 08.08. 2022)

Skolotājs ir cilvēks, kurš **aizrauj, iedvesmo**
uz izglītību
uz cilvēcību skolā un sabiedrībā
uz pārdomām, kā būt laimīgam kopā ar
citiem un priekš citiem
uz identitāšu daudzveidību izglītotā
sabiedrībā, ko paši skolotāji veidojuši
Samierināšanās: visus neizdosies aizraut,
bet vismaz dažu ietekmēšana atzīstama

(No Jordānijas (Hashemite)
universitātes studentu atbildēm)
(Asian Social Sciences, October, 2013)

Izturība, spēks (resilience)

Resilience – rēsīlio- **kustība**- lekt atpakaļ, atlekt, sarauties;
Rēsisto – apstāties, palikt, aizkavēties, **pretoties**, nostāties uz kājām.
Izturība, nepadošanās grūtībām, zaudējumiem (resilience, resistance)

Literatūra

Dostojevskis, Fjodors. (1977). *Velni*. Kopoti raksti, 7. sēj. Rīga: Liesma.

[Lewis-Kraus, Gideon](#) (2022). The Reluctant Prophet of Effective Altruism.. *The New Yorker*, 08.08. 2022.

Līsmans, Konrads Pauls. (2022). *Izglītība kā provokācija*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds.

[Witt, Emily](#). (2022) . A Hookup App for the Emotionally Mature. *Modern romance can feel cold and alienating. Feeld, by encouraging open-mindedness and respect, suggests a way forward. The New Yorker*, July 11, 2022